

geenszins wil onderschatten — onderbroken, maar desniettemin in de historie van de laatste eeuw niet te miskennen.

Een dergelijk proces in breeden kring werkende laat eene fractie der bevolking elken kerkelijken band verbreken en ontvluchten.

Bij eene andere fractie der bevolking, welke op het bezit en behoud der geestelijke goederen bijzonder prijs stelt, leidt het lichtelijk tot zelfstandige kerkformatie om in eigen kring tucht en leer te kunnen handhaven. Opmerkelijk is het daarom, dat in hetzelfde tijdperk, waarin de groep van personen, niet behoorende tot eene kerkelijke gezindte, zoo snel in aantal steeg, ook de Gereformeerde Kerken tot ontwikkeling kwamen, en dat deze juist ook in de provinciën Friesland en Groningen zoo diep wortel schoten; in beide provinciën is het percentage der bevolking behoorende tot de Gereformeerde Kerken aanmerkelijk hooger dan elders.

Wijl de godsdienst een rem is voor het egoïsme, moet de verzwakking van het godsdienstig leven leiden tot een toenemend egoïsme en een steeds sterker jacht naar materieel bezit; de snelle en in snelheid steeds toenemende ontwikkeling van techniek en verkeer baande den weg naar dit materieel bezit, althans voor hen, die alle gelegenheden ter bereiking van materieel voordeel wisten te benutten.

Doch bij een jacht naar bezit is kinderrijkdom als een zware ballast. Vandaar dat de wensch om welvaart te verkrijgen of eenmaal verkregen bezit te behouden zoo lichtelijk leidt tot willekeurige beperking der nataliteit.

Op de internationale tentoonstelling te Dresden waren verschillende grafische voorstellingen en tabellen, welke duidelijk demonstreerden, dat welvaart en kinderrijkdom het in het algemeen niet al te best met elkaar kunnen vinden. Eene grafische voorstelling naar een onderzoek van GOLDSTEIN gaf aan, dat in 6 Fransche departementen met eene welvarende boerenbevolking op 1000 vrouwen in den leeftijd van 14 tot 45 jaar per jaar geboren werden 82 kinderen; in 9 andere industriele departementen 108 kinderen, en in 6 andere, met eene arme boerenbevolking, 119 kinderen.

Volgens een grafiek naar TALLQUIST was in een aantal Fransche departementen de nataliteit min of meer omgekeerd even-